

قبل از مطالعه

این درس به همراه بخش اندیشه و تفکر قبل از آن دارای چهار آیه و یک سوره است که در بخش «تدبر در قرآن» آمده است. هم‌چنین دو حدیث با متن فارسی و دو شعر بیان شده که یکی در متن کتاب و دیگری در بخش اندیشه و تحقیق آمده است. در این درس باید به تقسیم‌بندی‌ها توجه بیش‌تری کنیم و مطالب زیر را با دقت مطالعه کنیم:

- ۱- نیازهای برتر انسان کدام‌اند؟
- ۲- پاسخ به نیازهای انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟
- ۳- شیوه هدایت خداوند چگونه است؟

یادآوری

در سال گذشته با «هدف زندگی» آشنا شدیم و دانستیم که مقصود و محبوب نهایی زندگی ما «خداست». او سرچشمه همه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و حرکت به سوی این خوبی‌ها به معنای نزدیکی به اوست. در حقیقت، راه دستیابی به همه کمال‌ها و زیبایی‌ها تقرب به خداست. هم‌چنین آموختیم که موجودات جهان، از آن خدایند و بازگشتشان هم به سوی اوست. در میان مخلوقات پیرامون ما، بازگشت انسان، یک بازگشت ویژه است. معاد هر انسانی از عمل اختیاری او شکل می‌گیرد. بنابراین، باید برای انجام بهترین عمل، به درستی برنامه‌ریزی کرد و عقاید، اخلاق و اعمالی که موجب رستگاری در دنیا و آخرت می‌شود را شناخت و به آن‌ها پایبند بود.

امسال در این بخش از کتاب دین و زندگی، با روش هدایتی خداوند بیش‌تر آشنا می‌شویم تا با بهره‌مندی از هدایت‌های او، برای بهترین زندگی در دنیا و کسب خوشبختی جاویدان در آخرت، بهتر برنامه‌ریزی کنیم.

تفکر و اندیشه^۱

آب

نعمت بی‌نظیر خداوند، جلوه زیبایی و طراوت، مظهر پاکی و زلالی و عامل اصلی ادامه حیات است. در نبود آب، از آواز دلنشین پرندگان، طراوت و سرسبزی درختان و تبسم گل‌های زیبا و رنگارنگ طبیعت اثری نخواهد بود. آب مایه حیات و اساس زندگی در جهان است.

◆◆ کلید واژه‌های آیه ◆◆	◆◆ ترجمه ◆◆	◆◆ آیه ◆◆
جعلنا: قرار دادیم، پدید آوردیم الماء: آب حَیّ: زنده	و هر چیز زنده‌ای را از آب قرار دادیم (پدید آوردیم).	وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ ◆◆ سوره انبیاء، آیه ۳۰ ◆◆

پیام‌آیات

۱. آب، حیات‌بخش جهان مادی از جمله بشر است.
۲. بشر با آب، نیازهای طبیعی و جسمی‌اش را برطرف می‌سازد.
۳. انسان، ادامه حیات خویش را با آب میسر می‌گرداند.
۴. آب مایه حیات، ریشه تمام زیبایی‌ها و اساس زندگی در جهان هستی (مادی) است.

۱. یادآوری مربوط به مطالب قبل از شروع درس اول است.
۲. تفکر و اندیشه مربوط به مطالب قبل از شروع درس اول است.

❁ انسان با آب، نیازهای طبیعی و جسمی‌اش را برطرف می‌سازد و به طور کلی آب، حیات‌بخش جهان مادی، از جمله ما انسان‌هاست.

◆◆ آیه ◆◆	◆◆ ترجمه ◆◆	◆◆ کلید واژه‌های آیه ◆◆
لُحْيِي بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا ◆◆ سوره فرقان، آیه ۴۹ ◆◆	تا به وسیله آن (باران) سرزمینی مرده را زنده گردانیم.	لُحْيِي: زنده گردانیم بَلَدَةً مَيِّتًا: سرزمینی مرده

پیام آیات

۱ خداوند به وسیله باران، سرزمینی مرده را زنده می‌کند.

۲ آب، موجب حیات‌بخشی به جهان مادی و پاسخ‌گوی یکی از نیازهای طبیعی و غریزی انسان است.

۳ در سال گذشته آموختیم که زنده شدن زمین به عنوان نمونه‌ای از نظام مرگ و زندگی در طبیعت، یکی از دلایل اثبات امکان معاد است. (درس ۴، سال دهم)

❁ سؤال ❁ حیات روح بشر وابسته به چیست؟

چه چیزی به روح و درون انسان حیات، شادابی و طراوت می‌بخشد؟

چگونه می‌توان به این اکسیر حیات دست یافت؟

◆◆ آیه ◆◆	◆◆ ترجمه ◆◆	◆◆ کلید واژه‌های آیه ◆◆
يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ◆◆ سوره انفال، آیه ۲۴ ◆◆	ای کسانی که ایمان آورده‌اید، دعوت خدا و پیامبر را بپذیرید؛ آنگاه که شما را به چیزی فرامی‌خواند که به شما زندگی حقیقی می‌بخشد.	اسْتَجِيبُوا: اجابت کنید دَعَاكُمْ: شما را فرامی‌خواند يُحْيِيكُمْ: شما را حیات می‌بخشد

پیام آیات

۱ این آیه خطاب به مؤمنان و جامعه ایمانی بیان شده است.

۲ اجابت (اطاعت از) خدا و رسولش، یعنی رعایت احکام دین الهی و پذیرش دستورات ایشان.

۳ بخشیدن زندگی نیکو معلول (نتیجه) اجابت فرمان خدا و رسول است. (لما يحييكم)

۴ حیات طیبه مرهون (در گرو) پذیرش اوامر خدا و رسول است.

۵ شرط ایمان واقعی، اجابت خدا و پیام‌آورش می‌باشد.

۶ دین یعنی پذیرش فرمان خدا و رسولش، زندگی‌بخش و مایه حیات روح انسان است.

مقدمه

❁ احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند (علت)، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم. (معلول)

از این رو این سؤالات در ذهن ایجاد می‌شود که:

❁ سؤال ❁ آیا می‌توان به مکاتب بشری اعتماد کرد و زندگی را بر اساس برنامه‌های آن‌ها بنا نهاد؟

❁ سؤال ❁ آیا انسان می‌تواند با تکیه بر عقل، برنامه کاملی را برای سعادت خود ارائه دهد؟

❁ سؤال ❁ یک برنامه مناسب برای سعادت انسان باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟

❁ سؤال ❁ آیا برنامه‌ای که فقط سعادت دنیای انسان را دربرگیرد، کامل است؟

نیازهای انسان

❁ نیازهای انسان طبیعی: غریزی

فرا طبیعی: بنیادی، اساسی (نیازی‌های برتر)

۱- شناخت هدف زندگی

۲- درک آینده خویش

۳- کشف راه درست زندگی

نیازهای طبیعی و غریزی

❁ انسان هم‌چون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد؛ مانند نیاز به آب، هوا، غذا و پوشاک. خداوند پاسخ به این نیازها را در عالم طبیعت آماده کرده و قدرت آگاه شدن از آن‌ها را نیز به انسان داده است (هدایت تکوینی)؛ برای مثال، در وقت نیاز به آب و غذا احساس تشنگی و گرسنگی می‌کند و سراغ آب و غذا می‌رود. هنگام سرما و گرما، از مصالح موجود در طبیعت بهره می‌برد و برای خود لباس، پوشاک و مسکن تهیه می‌کند.

۱. در بخشی دقت کنیم، «هدایت تکوینی» را توضیح داده‌ایم.

نیازهای برتر، فراطبیعی و اساسی

نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود؛ زمانی که انسان، اندکی از سطح زندگی روزمره فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری نیز روبه‌رو می‌بیند؛ نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است.^۱ پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند.

این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد. برخی از این نیازها عبارت‌اند از:
۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- کشف راه درست زندگی.

۱- شناخت هدف زندگی

انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر، زندگی‌اش را صرف آن نماید؟ او می‌داند که اگر هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، (علت) عمر خود را از دست داده است (معلول).

به همین خاطر، امام سجاد علیه السلام پیوسته این دعا را می‌خواند که:

«خدایا ایام زندگانی مرا به آن چیزی اختصاص بده که مرا برای آن آفریده‌ای.»^۲

۲- درک آینده خویش

انسان با این سؤال مهم و اساسی نیز روبه‌روست که: «آینده او چگونه است؟»؛ «آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟»، «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد، نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟»، «زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟» و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟»

روزها فکر من این است و همه شب سخنم
از کجا آمده‌ام، آمدنم بهر چه بود
که چرا غافل از احوال دل خویشتم
به کجا می‌روم آخر نمایی وطنم
دیوان شمس، مولوی

پیام شعر

- ۱ این شعر به دغدغه و دل مشغولی مقدّس انسان‌های جستجوگر اشاره دارد.
- ۲ این شعر، وصف کسانی است که برای خود و فرصت زندگی‌ای که در اختیارشان قرار گرفته است، ارزش قائل‌اند.
- ۳ این شعر درباره کسانی است که نمی‌خواهند عمر خود را که یک موهبت یگانه و تکرارناپذیر است، به آسانی از دست بدهند.
- ۴ دغدغه‌های هدف انسان و آینده او و راه درست زندگی، دل مشغولی‌های انسان است.
- ۵ این سؤالات نشان‌دهنده بیداری و هوشیاری انسان و ورود او به وادی انسانیت است.
- ۶ توجه انسان به ارزش زندگی و آگاهی از زینتی است که در صورت نیافتن پاسخ، در انتظار اوست.
- ۷ ارزش هر کس به درک و فهم وی از حقیقت هستی و شناخت جایگاه خود در نظام آفرینش بستگی دارد.

۳- کشف راه درست زندگی

راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است. این دغدغه از آن جهت دغدغه‌ای جدی است که انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید و یک‌بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند. بنابراین در این فرصت تکرارنشده، باید از بین همه راه‌هایی که پیش روی اوست، راهی را برای زندگی انتخاب کند که به آن مطمئن باشد تا بتواند با بهره‌مندی از سرمایه‌های خدادادی به هدف خلقت برسد. بنابراین، یکی از سؤالات اساسی انسان این است که راه درست زندگی کدام است؟ و چگونه می‌توان به آن دست یافت؟

۱. در سال گذشته سرمایه‌های انسان یا همان عوامل رشد را خوانده‌ایم که عبارت است از: ۱- قدرت تفکر و تعقل ۲- قدرت اختیار و انتخاب ۳- سرشت خدائشنا ۴- شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن ۵- نفس لوامه و سرزنشگر ۶- هدایت الهی توسط پیامبران و پیشوایان
۲. «و استقرغ ایامی فی ما خلقتنی له» امام سجاد (ع)، دعای مکارم الاخلاق

تدبر در قرآن

❁ در آیات سوره عصر تدبر کنید و با کمک دوستان خود، به سؤالات پاسخ دهید.

﴿وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾

◆◆ آیه ◆◆	◆◆ ترجمه ◆◆	◆◆ کلید واژه‌های آیه ◆◆
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَ الْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ◆◆ سوره عصر، آیات ۱ تا ۳ ◆◆	به نام خداوند بخشنده مهربان سوگند به عصر انسان واقعاً دستخوش زیان است، مگر کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته کردند و همدیگر را به حق سفارش و به شکیبایی توصیه کرده‌اند.	خُسْر: زیان [بزرگ] آمنوا: ایمان آوردند عملوا الصالحات: کارهای شایسته انجام دادند. تواصوا: همدیگر را سفارش کردند.

پیام آیات

- ۱ به خاطر ارزش دوران عمر و تاریخ بشر، خداوند به آن قسم خورده است.
- ۲ نوع انسان همواره در خسران و زبانی بزرگ قرار دارد؛ مگر اینکه از زمان و عمرش به درستی استفاده کند.
- ۳ انسان‌های مؤمن و کسانی که عمل صالح انجام می‌دهند و سفارش به حق و شکیبایی می‌کنند، زیانکار نیستند.
- ۴ ایمان بر عمل مقدم است. (آمنوا و عملوا الصالحات)
- ۵ بدون ایمان، عمل و سفارش دیگران به حق و صبر، خسارت و زیان [بزرگ] برای انسان است.
- ۶ تنها راه جلوگیری از خسران و زیان، ایمان و عمل است.
- ۷ انسان مؤمن، نباید فقط به فکر خودش باشد؛ بلکه باید با امر به معروف (توصیه به حق و صبر) دیگران را نیز با خود همراه کند.

۱- خداوند در این سوره به چه چیزی سوگند خورده است؟ چرا؟

به عصر سوگند خورده است؛ در تفاسیر، معنای عصر به مطلق «زمان» و «دوران تاریخ بشر» یا بخشی از زمان مانند عصر ظهور اسلام و قیام پیامبر اکرم ﷺ یا عصر قیام حضرت مهدی ﷺ اشاره شده است. ولی مناسب‌تر همان عصر به معنای زمان و تاریخ بشر است؛ چرا که سوگندهای قرآن همواره متناسب با مطلبی است که سوگند به خاطر آن یاد شده و مسلم است که خسران انسان‌ها در زندگی، نتیجه گذشتن زمان عمر آن‌هاست.

۲- چه خسارتی انسان را تهدید می‌کند؟

از دست رفتن سرمایه وجودی انسان که همان عمرش است؛ انسان چه بخواهد چه نخواهد، ساعت‌ها و ایام و سال‌های عمر او به سرعت می‌گذرد، نیروهای مادی تحلیل می‌رود و توان و قدرت او کاسته می‌شود. از نظر جهان‌بینی اسلام، دنیا یک بازار تجارت است؛ همان‌گونه که در حدیثی از امام هادی ﷺ می‌خوانیم: «دنیا بازاری است که جمعی در آن سود می‌برند و جمع دیگری زیان.» همه در این بازار بزرگ زیان می‌کنند مگر یک گروه که برنامه آنان در آیه سوم بیان شده است.

۳- چه کسانی دچار خسران نمی‌شوند؟

کسانی که ایمان بیاورند، عمل صالح انجام دهند، خودشان حق را رعایت کنند و به سوی حق دعوت کنند و هم‌چنین خودشان صبور باشند و دیگران را نیز به صبر دعوت کنند.

❁ پاسخ به این نیازها و سؤالات اساسی باید حداقل دو ویژگی داشته باشد:

(الف) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد؛ زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به‌خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون‌اند.

(ب) همه‌جانبه باشد؛ به طوری که به نیازهای مختلف انسان به‌صورت هماهنگ پاسخ دهد؛ زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی و دنیوی و اخروی وی، پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی جداگانه برنامه‌ریزی کرد.

❁ با توجه به این دو ویژگی کسی می‌تواند پاسخ صحیح به این سؤالات را بدهد که:

۱- آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.

۲- هم‌چنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ، چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.

فعالیت کلاسی

❁ با توجه به توضیحات، بررسی کنید که:

الف) آیا عقل انسان به تنهایی می‌تواند به این سؤال‌های اساسی پاسخ کامل و جامع دهد؟ چرا؟

کسی می‌تواند انسان را در جهت پاسخگویی درست به نیازهای برتر رهنمون کند که آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او، چگونگی زندگی در جهان آخرت و ارتباط آخرت با دنیا داشته باشد. اما با توجه به این که دستگاه تفکر و اندیشه انسان دارای محدودیت است و نیز از طریق علوم بشری نمی‌تواند اطلاعات مذکور را به طور کامل و دقیق بگیرد، پس نمی‌تواند به نیازهای برتر پاسخ کامل و جامع دهد.

هر انسانی از همان ابتدای جوانی نیازمند برنامه کامل زندگی و پاسخ به نیازهای برتر است. اگر انسانی بخواهد خودش به جست‌وجوی پاسخ برخیزد، سال‌های متمادی از عمر خود را باید صرف تحقیق و مطالعه کند و باز هم ممکن است به پاسخ کامل نرسد. حتی اگر هم برسد، بخش عمده عمر خود را از دست داده است و تازه باید حرکت را آغاز کند، یعنی بیشتر عمر خود را تلف کرده است. اما اگر خداوند این برنامه را از ابتدا برای انسان آماده کرده باشد، هر انسانی می‌تواند از همان آغاز جوانی قدم در راه سعادت بگذارد و از تمام ظرفیت عمر خود برای کسب کمالات استفاده کند. اما کسی که چنین نکند و خودش دست به جست‌وجو بزند، آخرش خواهد گفت:

جوانی صرف ره کردم که یابم زندگانی را نجستم زندگانی را و گم کردن جوانی را

ب) آیا انسان به تنهایی می‌تواند مسیر سعادت را طراحی کند؟ چرا؟

از آن جا که طراحی مسیر سعادت انسان بستگی به پاسخ کامل و جامع به سؤال‌ها و نیازهای بنیادین دارد و انسان نمی‌تواند به تنهایی به آن‌ها پاسخ دهد، نمی‌تواند به تنهایی مسیر سعادت خویش را طراحی نماید.

شیوه هدایت خداوند

❁ خداوند هر دسته از مخلوقات را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودشان قرار داده است، هدایت می‌کند.^۱ انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند (علت) و همین امر سبب شده شیوه هدایت او متفاوت باشد (معلول).

❁ یکی از این ویژگی‌ها، توانایی تعقل و تفکر و ویژگی دیگر، قدرت اختیار و انتخاب اوست؛ انسان، ابتدا درباره هر کاری تفکر می‌کند، اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

❁ هدایت خداوند نیز از مسیر این دو ویژگی می‌گذرد؛ یعنی خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤال‌ها بنیادین است، از طریق پیامبران می‌فرستد، تا انسان با تفکر در این برنامه و پی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن، با اختیار خود این برنامه را انتخاب کند و در زندگی به کار بندد و به هدفی که خداوند در خلقت او قرار داده است، برسد.

❁ انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص بایدها و نبایدها، راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.

❁ امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم، فرمود:

«ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن‌که بندگان در پیام الهی تعقل کنند. کسانی این پیام را بهتر (احسن) می‌پذیرند (معلول) که از معرفت برتری (افضل) برخوردار باشند (علت) و آنان که در تعقل و تفکر برترند (افضل) (علت)، نسبت به فرمان‌های الهی داناترند (اعلم) (معلول) و آن کس که عقلش کامل‌تر است (اکمل) (علت) رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.» (اعلی - ارفع) (معلول)

❁ بنابراین با کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی می‌توان به پاسخ سؤال‌های اساسی دست یافت. البته انسان به علت دارا بودن اختیار می‌تواند راه‌های دیگری را نیز برگزیند؛ اما چنان‌که گفته شد، چون هر برنامه دیگری غیر از برنامه خداوند نمی‌تواند پاسخ درستی به آن نیازها بدهد، انسان زبان خواهد کرد و با دست خالی به دیار آخرت خواهد شتافت.

تکمیل کنید

❁ اگر خداوند به سؤال‌های اساسی انسان پاسخ ندهد و او را رها کند، انسان در قیامت می‌تواند بگوید: از آن جایی که تو (خداوند) خود ما را رها کردی و برای ما راهنمایی نفرستادی که به سؤال‌اتمان پاسخ دهد، به این خاطر گمراه شدیم. اگر یک پیامبر می‌فرستادی او را اطاعت می‌کردیم.

❁ خداوند، در قرآن کریم درباره تمام و کامل شدن حجت الهی با فرستادن انبیا فرموده است:

﴿وَسَلِّمْ مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِيَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...﴾

«رسولانی [را فرستاد که] بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده باشند، تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند، دستاویز و دلیلی نباشد ...»

❁ خداوند با فرستادن پیامبرانی، بشارت‌دهنده و اندازکننده راه اعتراض و بهانه‌گیری بندگان را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

۱. برای مثال، زنبور عسل که ساختمان بدنی ویژه‌ای دارد و برای تولید عسل باید مکان مخصوصی را تهیه کند، خداوند او را هدایت می‌کند تا آن کندوی مخصوص را بسازد (سوره نحل، آیه ۶۸)

◆ آیه ◆	◆ ترجمه ◆	◆ کلید واژه‌های آیه ◆
رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِنَّاسٍ يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ◆ سورة نساء، آیه ۱۶۵ ◆	رسولانی [را فرستاد که] بشارت‌دهنده و بیم‌دهنده باشند تا بعد از آمدن پیامبران، برای مردم در مقابل خداوند دستاویز و دلیلی نباشد.	مُبَشِّرِينَ: بشارت‌دهنده مُنذِرِينَ: اندازکننده، بیم‌دهنده حُجَّةٌ: دستاویز، دلیل

پیام‌آیات

- ۱ لزوم هدایت تشریحی = هدایت ویژه انسان، برای اتمام حجت بر او برداشت می‌شود.
- ۲ شیوه هدایتگری پیامبران بر دو محور بیم و امید است. (مُبَشِّرِينَ و مُنذِرِينَ)
- ۳ خداوند متعال رسولان و پیام‌آوران خویش را همراه با تبشیر و انداز به عنوان مبشر و منذر ارسال فرمود تا حجت بر مردم تمام شود.
- ۴ فلسفه بعثت پیامبران اتمام حجت است. (حجة بعد الرسل)
- ۵ خداوند، برای هدایت انسان و بسته شدن (مسدود شدن) راه هر عذر و بهانه‌ای، پیامبران را فرستاده است.
- ۶ ارسال پیامبران بشارت‌دهنده و اندازدهنده، نشان‌دهنده اختیار انسان در قبول یا رد هدایت الهی است.

اندیشه و تحقیق

۱- آیا انسان می‌تواند پاسخ دادن به این نیازهای برتر را نادیده بگیرد و بر اساس ضرب‌المثل «هر چه پیش آید خوش آید» رفتار کند؟ چرا؟ برخی از افراد وقتی با سؤال‌های بنیادین مواجه می‌شوند، برای آسوده کردن وجدان، خود را به بی‌خیالی می‌زنند و می‌گویند خود را درگیر این سؤال‌ها نمی‌کنیم. زندگی به هر صورت پیش رود، برای ما تفاوتی ندارد. اما این‌ها نمی‌دانند که روزی متوجه این تفاوت می‌شوند که دیگر قادر به انجام دادن کاری نیستند. بنابراین انسان عاقل نمی‌تواند چنین نگرشی داشته باشد. چون پاسخگویی مناسب به نیازهای برتر (بنیادین) سعادت و خوشبختی او را به دنبال دارد و بی‌توجهی به آن‌ها شقاوت و بدبختی ابدی را نصیب انسان خواهد کرد.

۲- آیا می‌توانیم پاسخ به نیازهای برتر را به احساسات شخصی و سلیقه فردی واگذار کنیم؟ چرا؟ راه کمال و رشد هر نوع از موجودات راه معین و خاصی است. به طور مثال، دانه گندم و نوزاد گوسفند، راه معینی را باید بپیمایند تا به کمال خود برسند. نوزاد گوسفند نمی‌تواند بگوید من بنابر نظر و سلیقه خودم شیر نمی‌خورم. زیرا اگر شیر نخورد، رشد نمی‌کند و می‌میرد. درحقیقت رشد و نمو بدن انسان و هر موجود دیگری مکانیسم و قانون خاص خود را دارد و اگر کسی نخواست از این قانونمندی پیروی کند باید تبعات آن مانند رنج و بیماری را بپذیرد. بعد معنوی انسان نیز همین‌گونه است. رشد آن از راه معین و قانونمندی خاصی تبعیت می‌کند و به راه و قانون دیگری جواب نمی‌دهد. به میزانی که از این قانون دور شویم درد و رنج و تبعات منفی آن را باید بپذیریم. این در حالی است که عمر انسان کوتاه است و این عمر فقط یک بار در اختیار او گذاشته می‌شود و اگر آن را صرف اندیشه‌های شخصی کند و راه تجربه و آزمون را در پیش بگیرد، عمرش بیهوده تلف خواهد شد و در پایان، چیزی جز حسرت و پشیمانی در پی نخواهد داشت.

۳- شعر زیر با کدام‌یک از نیازهای برتر انسان مرتبط است؟ چرا؟

مرد خردمند هنر پیشه را
عمر دو بایست در این روزگار
تا به یکی تجربه آموختن
با دگری تجربه بردن به کار
«سعدی»

کشف راه درست زندگی: چرا که شاعر معتقد است انسان باید دو عمر داشته باشد. در عمر اول راه‌های مختلف را تجربه کند و راه درست را انتخاب کند و در عمر دوم به کار بپردازد. اما حال که این امکان وجود ندارد، پس باید با انتخاب برنامه درست از منبعی مطمئن به گونه‌ای زندگی کند که در پایان عمر آرزو نکند که کاش عمری دوباره می‌داشت تا از نو انتخاب مسیر می‌کرد و خطاهایش را جبران می‌نمود.

دقت کنیم

گاهی تقسیم‌بندی‌هایی از هدایت الهی برای انسان و موجودات ارائه می‌شود که به برخی از آن‌ها اشاره می‌کنیم:

هدایت عامه (عمومی): هدایت همه موجودات توسط خداوند
خاصه: هدایت ویژه هر موجود متناسب با خصوصیاتش

۱. هدف از قسمت «دقت کنیم» صرفاً آوردن مطالب خارج از کتاب درسی برای یادگیری بیشتر نیست، بلکه آوردن «کلیدواژه‌ها» و نکات تستی می‌باشد؛ بنابراین خواندن این قسمت توصیه می‌شود.

- تکوینی (عمومی): هدایتی که بر اساس خلق استعداد و غرایز انجام می‌پذیرد.
- هدایت | تشریحی (شرع): قانون | بایدها ، هدایت بر اساس انزال کتاب و ارسال رسل انجام می‌گیرد. (مخصوص انسان) نبایدها
- هدایت انسان | تکوینی | تشریحی
- هدایت انسان هم تکوینی و هم تشریحی است. هدایت تشریحی، هدایت ویژه انسان است.

رابطه علی و معلولی

- دقت کنیم که علت به معنای سبب و باعث است و معلول به معنای نتیجه، مولود، ثمره، تابع، بازتاب و پیامد و از این قبیل کلمات است، هم‌اکنون به موارد علت و معلول این درس اشاره می‌کنیم:
- بخشیدن زندگی نیکو معلول اجابت خدا و رسول است. ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا ... لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾
- ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری برای پاسخ‌گویی به نیازهای انسان و تضمین سعادت او معلول نیاز دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای است که بتواند پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت بشر را تضمین کند.
- اگر انسان هدف حقیقی (شناخت هدف زندگی) را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، (علت) عمر خود را از دست داده است، در حالی که فرصت و توانایی جبران هم ندارد. (معلول)
- اگر انسان راه و برنامه درست زندگی را انتخاب نکند، (علت) به آن هدف برتری که خداوند در خلقت انسان قرار داده نخواهد رسید و به زیان بزرگی گرفتار خواهد شد که پایان ندارد. (معلول)
- سؤال‌هایی از قبیل چیستی «هدف انسان»، «آینده او» و «راه درست زندگی» علت دغدغه انسان‌های جستجوگر است.
- در بیان امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته‌اش هشام‌بن حکم، ارسال رسولان از سوی خداوند علت تعقل بندگان در پیام الهی، ذکر شده است.
- پذیرش بهتر پیام الهی معلول برخورداری از معرفت برتر است.
- داناتر بودن نسبت به فرمان‌های الهی معلول برتری در تعقل و تفکر است.
- بالا تر بودن رتبه در دنیا و آخرت معلول کامل بودن عقل است.
- ارسال پیامبرانی بشارت‌دهنده و هشداردهنده، علت اتمام حجت الهی بر انسان است.

تر - ترین

- برترین نیازها: ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- کشف راه درست زندگی
- زمانی که انسان اندکی از سطح زندگی روزمره و نیازهای طبیعی فراتر رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تر از نیازهای طبیعی و غریزی روبه‌رو می‌بیند.
- کسانی پیام الهی را بهتر می‌پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان‌های الهی داناترند و آن کس که عقلش کامل‌تر، رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.

مترداف‌ها

- نیازهای طبیعی = غریزی = روزمره (مشترک میان انسان، حیوان و گیاهان)
- نیازهای برتر = فرا طبیعی = اساسی = بنیادین (شناخت هدف زندگی - درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی)
- شناخت هدف زندگی = برای چه زندگی می‌کند؟ = چرا زیستن؟
- درک آینده خویش = آینده انسان چگونه است؟ = زاد و توشه سفر به جهان دیگر چیست؟
- کشف راه درست زندگی = چگونه زیستن = راه زندگی

مرور نکته‌های مهم درس

- * احتیاج دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند، سبب شده است که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری باشیم.
- * انسان هم‌چون سایر موجودات زنده یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد.
- * نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی او نمی‌شود. زمانی که انسان، اندکی از سطح زندگی روزمره و نیازهای طبیعی فراتر می‌رود و در افق بالاتری بیندیشد، خود را با نیازهای مهم‌تری روبه‌رو می‌بیند که برآمده از سرمایه‌های ویژه خدادادی‌اش می‌باشد.
- * این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و بالاخره به سؤال‌هایی تبدیل می‌شود که تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.

- ✱ نیازهای بنیادین انسان: ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- کشف راه درست زندگی
- ✱ اگر انسان هدف حقیقی (شناخت هدف زندگی) را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است.
- ✱ راه زندگی یا چگونه زیستن، ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد که دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است، به‌خصوص که انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید.
- ✱ پاسخ به نیازها حداقل دو ویژگی دارد: ۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد. ۲- همه‌جانبه باشد.
- ✱ کسی می‌تواند انسان را در پاسخ‌گویی به نیازها راهنمایی کند که آگاهی کاملی از خلقت انسان و جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد.
- ✱ خداوند هر مخلوقی را متناسب با ویژگی‌هایی که در وجودش قرار داده است، هدایت می‌کند.
- ✱ انسان ویژگی‌هایی دارد که او را از سایر مخلوقات متمایز می‌کند و همین امر سبب شده شیوه هدایت او با سایر مخلوقات متفاوت باشد.
- ✱ با توجه به دو سرمایه انسان یعنی توانایی تفکر و قدرت اختیار، انسان ابتدا درباره هر کاری که می‌خواهد انجام دهد، تفکر می‌کند و اگر به هر دلیلی تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفی که دارد، می‌رساند، آن را انتخاب و انجام می‌دهد.
- ✱ هدایت خداوند نیز از مسیر دو ویژگی تفکر و اختیار می‌گذرد.
- ✱ خداوند برنامه هدایت انسان را که دربرگیرنده پاسخ به سؤالات بنیادین بشر است، از طریق پیامبران می‌فرستد تا انسان‌ها با تفکر در این برنامه و پی بردن به ویژگی‌ها و امتیازات آن با اختیار خود این برنامه را انتخاب کنند و در زندگی به کار بندند و به هدفی که خداوند در خلقت آن‌ها قرار داده است، برسند.
- ✱ انسان با عقل خود در پیام الهی تفکر می‌کند و با کسب معرفت و تشخیص بایدها و نبایدها راه صحیح زندگی را می‌یابد و پیش می‌رود.
- ✱ امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود می‌فرماید: ای هشام خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای این‌که این بندگان در پیام الهی تعقل کنند.
- ✱ بهتر پذیرفتن پیام الهی نتیجه برخورداری از معرفت برتر است.
- ✱ دانایان بودن به فرمان الهی نتیجه برتری در تفکر و تعقل است.
- ✱ آن کس که عقلش کامل‌تر است، رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.

پرسش‌های امتحانی

آیات قرآن و روایات

- ۱- با توجه به آیه ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ ... ﴾ نتیجه اجابت خدا و رسول صلی الله علیه و آله و سلم چیست؟
- ۲- با توجه به سوره «العصر» ﴿ وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ... ﴾ چرا خداوند به زمان سوگند خورده است و چه زبانی انسان را تهدید می‌کند؟
- ۳- با توجه به سوره «العصر» چه کسانی از زیان و خسران در امان هستند؟
- ۴- مطابق با آیه شریفه ﴿ لِحَيِّیْ بِهِی بَلَدَةٌ مَّيْتًا ﴾ (به وسیله آن، سرزمین مرده را زنده گردانیم) عامل حیات‌بخش به جهان مادی چیست؟
- ۵- آیه ﴿ وَ جَعَلْنَا مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَیٍّ ﴾ را ترجمه کنید.
- ۶- منظور از ﴿ حُجَّةً ﴾ در آیه ﴿ ... لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ ... ﴾ چیست؟
- ۷- از آیه شریفه ﴿ رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ ﴾ چه موضوعاتی را می‌توان برداشت کرد؟

صحیح / غلط

- ۸- انسان، هم‌چون سایر موجودات، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد.
- ۹- خداوند پاسخ به نیازهای انسان را در جهان خلقت آماده کرده ولی راه آگاهی از آن‌ها را به انسان نداده است.
- ۱۰- نیازهای انسان منحصر به نیازهای طبیعی و غریزی نمی‌شود.
- ۱۱- سؤال «انسان برای چه زندگی می‌کند؟» مربوط به نیاز «کشف راه درست زندگی» است.
- ۱۲- پاسخ به سؤالات اساسی انسان باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا ابعاد جسمی و روحی و فردی و اجتماعی با هم ارتباط دارند.
- ۱۳- بخشیدن زندگی نیکو به انسان علت اجابت و اطاعت از خدا و رسولش است.
- ۱۴- بیت «از کجا آمده‌ام، آمدنم بهر چه بود / به کجا می‌روم آخر نمایم وطنم»، به نیاز برتر «درک آینده خویش» اشاره کرده است.

جاء حالی

- ۱۵- هدایت خداوند از مسیر دو ویژگی ..... و ..... می‌گذرد.
- ۱۶- نیازهای برتر انسان برآمده از ..... است که خداوند به انسان عطا کرده است.
- ۱۷- سؤال «آیا زندگی انسان با مرگ تمام می‌شود؟» مربوط به نیاز ..... است.
- ۱۸- خداوند همهٔ مخلوقات را ..... می‌کند، اما شیوهٔ ..... مخلوقات ..... است.
- ۱۹- خداوند با .....، راه ..... را بسته است و حجت را بر بندگان تمام کرده است.

دو گزینه‌ای

- ۲۰- چرا نیاز کشف راه درست زندگی، دغدغه‌ای جدی است؟
 (آ) انسان با فراتر رفتن از سطح زندگی روزمره و اندیشیدن در افق بالاتر، خود را با آن روبه‌رو می‌بیند.
 (ب) انسان فقط یک بار به دنیا می‌آید و یک بار زندگی در دنیا را تجربه می‌کند.
- ۲۱- از آن‌جا که عمر محدود آدمی برای تجربه کردن راه‌های پیشنهادی بسیار زیاد و گوناگون کافی نیست، پس باید پاسخ به نیازهای برتر، واجد کدام ویژگی باشد؟
 (آ) کاملاً درست و قابل اعتماد بودن
 (ب) همه‌جانبه و جامع بودن

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

- ۲۲- اتمام حجت:
 ۲۳- نیازهای برتر:

کشف ارتباط

- ۲۴- الف) هشام بن حکم ( )
 ب) چرا زیستن؟ ( )
 ج) عقل کامل تر ( )
 د) چگونه زیستن؟ ( )
- ۱- شناخت هدف زندگی
 ۲- شاگرد امام کاظم علیه السلام
 ۳- رتبهٔ بالاتر در دنیا و آخرت
 ۴- کشف راه درست زندگی
 ۵- شاگرد امام صادق علیه السلام

سؤالات پاسخ کوتاه

- ۲۵- سؤال «زاد و توشهٔ سفر به جهان دیگر چیست؟» به کدام نیاز برتر اشاره دارد؟
- ۲۶- نیازهای برتر انسان را نام ببرید.
- ۲۷- اگر انسان هدف حقیقی خود را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، چه پیامدی خواهد داشت؟
- ۲۸- هدایت خداوند از مسیر کدام ویژگی‌های انسان می‌گذرد؟
- ۲۹- نیازهای اساسی انسان به تدریج به چه چیزی تبدیل می‌شوند؟
- ۳۰- کدام نیاز برتر، ارتباط دقیقی با نیازهای برتر دیگر دارد و از دغدغه‌های انسان‌های فکور و خردمند است؟
- ۳۱- دعای پیوستهٔ امام سجاد علیه السلام اختصاص یافتن ایام زندگانی‌اش به چه امری است؟
- ۳۲- در شعر «مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار / تا به یکی تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن به کار»، کدام نیاز برتر انسان اشاره شده است؟

سؤالات پاسخ بلند

- ۳۳- علت ارائهٔ برنامه‌های متفاوت و گاه متضاد از جانب مکاتب بشری چیست؟
- ۳۴- نیاز برتر «درک آیندهٔ خویش» شامل چه سؤالاتی در ذهن انسان است؟
- ۳۵- چه کسی می‌تواند انسان را در پاسخ به نیازهای برترش راهنمایی کند؟ ویژگی‌های او را بیان کنید.
- ۳۶- پاسخ به نیازهای اساسی، باید حداقل چند ویژگی داشته باشد؟ نام ببرید و توضیح دهید.

پاسخ پرسش‌های امتحانی

- ۱- زندگی نیکو و حیات طیبیه، نتیجه و معلول اجابت و اطاعت از خدا و رسول خدا ﷺ است.
- ۲- زیرا دوران عمر و تاریخ بشر، ارزش زیادی دارد و باید از عبرت‌های آن پند بگیریم و از آن بهره‌مند شویم. اگر انسان نتواند به هدفی که برایش آفریده شده برسد، حتماً در زیان است، زیرا که انسان عمر محدود دارد.
- ۳- کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته کرده و همدیگر را به حق سفارش و به شکیبایی توصیه کرده‌اند.
- ۴- منظور «آب» است که به وسیله آن سرزمین مرده زنده می‌شود.
- ۵- و هر چیز زنده‌ای را از آب قرار دادیم (پدید آوردیم).
- ۶- حجت به معنای اتمام حجت است که خداوند با فرستادن پیامبران، دیگر بهانه و دستاویزی برای انسان قرار نمی‌دهد و حجت را بر آنان تمام می‌کند.
- ۷- از این آیه می‌توان این مطالب را برداشت کرد: ۱- هدایت الهی به وسیله پیامبران بشارت‌دهنده و اندازکننده است. ۲- بعد از آمدن پیامبران، حجت بر انسان تمام می‌شود و دیگر بهانه و دستاویزی در مقابل خدا ندارد.
- ۸- صحیح
- ۹- غلط؛ (خداوند پاسخ به نیازهای انسان را در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاهی از آن‌ها را به انسان داده است).
- ۱۰- صحیح
- ۱۱- غلط؛ (این سؤال مربوط به نیاز «شناخت هدف زندگی» است).
- ۱۲- غلط؛ (پاسخ به سؤالات باید کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است).
- ۱۳- غلط؛ (بخشیدن زندگی نیکو، معلول اجابت و اطاعت از خداوند و رسولش است).
- ۱۴- صحیح
- ۱۵- تفکر - اختیار
- ۱۶- سرمایه‌های ویژه‌ای
- ۱۷- درک آینده خویش
- ۱۸- هدایت - هدایت - متفاوت
- ۱۹- ارسال رسولان - بهانه‌گیری
- ۲۰- (ب)
- ۲۱- (ا)
- ۲۲- در قرآن کریم آمده است: ﴿رَسُولًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لئلا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرِّسَالِ...﴾ در این آیه «حجت» به معنای اتمام حجت است که خداوند با فرستادن پیامبران، دیگر بهانه و دستاویزی به انسان نمی‌دهد و حجت را بر آنان تمام می‌کند.
- ۲۳- منظور نیازهایی که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به او عطا کرده است. پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی است که سعادت انسان را تضمین می‌کند. مانند شناخت هدف زندگی، درک آینده خویش و کشف راه درست زندگی.
- ۲۴- الف) ۲   ب) ۱   ج) ۳   د) ۴
- ۲۵- درک آینده خویش
- ۲۶- ۱- شناخت هدف زندگی ۲- درک آینده خویش ۳- کشف راه درست زندگی
- ۲۷- عمر خود را از دست داده است، درحالی‌که فرصت و توانایی جبران هم ندارد.
- ۲۸- ۱- توانایی تعقل و تفکر ۲- قدرت اختیار و انتخاب
- ۲۹- این نیازها به تدریج به دل مشغولی، دغدغه و بالاخره سؤال‌هایی تبدیل می‌شوند که انسان تا پاسخ آن‌ها را نیابد، آرام نمی‌گیرد.
- ۳۰- کشف راه درست زندگی یا «چگونه زیستن» ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی («یعنی درک آینده خویش» و «شناخت هدف زندگی») دارد و دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است.
- ۳۱- به چیزی که انسان برای آن آفریده شده است.
- ۳۲- کشف راه درست زندگی
- ۳۳- نیاز دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که پاسخگوی نیازهایش باشد و سعادت او را تضمین کند، سبب شده که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه تعاریف متفاوت و گاه متضاد از معنای سعادت و خوشبختی از جانب مکاتب بشری باشیم. این مکاتب با ادعای رساندن بشر به سعادت، برنامه‌هایی را ارائه داده‌اند.
- ۳۴- انسان با این سؤال مهم و اساسی روبه‌روست که «آینده او چگونه است»، «آیا زندگی او با مرگ تمام می‌شود یا دفتر حیات او به شکل دیگری گشوده می‌گردد؟»، «اگر حیات، به شکل دیگری ادامه می‌یابد و انسان زندگی ابدی را پس از مرگ آغاز خواهد کرد»، «نحوه زندگی او پس از مرگ چگونه است؟»، «زاد و توشه سفر به آن‌جا چیست؟» و «خوشبختی وی در آن سرا در گرو انجام چه کارهایی است؟»
- ۳۵- کسی که ۱- آگاهی کاملی از خلقت انسان، جایگاه او در نظام هستی، ابعاد دقیق و ظریف روحی و جسمی و نیز فردی و اجتماعی او داشته باشد. ۲- هم‌چنین بداند که انسان‌ها، پس از مرگ چه سرنوشتی دارند و دقیقاً چه عاقبتی در انتظار آن‌هاست.
- ۳۶- دو ویژگی: ۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی‌که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه‌ای کافی نیست، به‌خصوص که راه‌های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون است. ۲- همه‌جانبه باشد، به طوری‌که به نیازهای مختلف انسان پاسخ دهد، زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی وی پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند و نمی‌توان برای هر بُعدی برنامه‌ریزی جداگانه‌ای کرد.

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱

۱

- ۳۷- از دقت در آیه شریفه **«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ»** مفهوم می‌گردد که ..... (انسانی ۸۵)
- (۱) دین، زندگی‌بخش و مایه حیات انسان است.
 (۲) مخاطب دعوت خدا و رسول، فطرت الهی انسان است.
 (۳) مخاطب دعوت خدا و رسول، زندگاند و نه مردگان.
 (۴) دین، مظاهر حیات را ارج می‌نهد و به آن تشویق می‌کند.
- ۳۸- از دقت در آیه شریفه **«يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ»** کدام موضوع دریافت نمی‌گردد؟
- (۱) اجابت خدا و رسول نتیجه زندگی نیکو است.
 (۲) اطاعت از فرمان خدا و رسول خدا سبب برخورداری از حیات معنوی می‌گردد.
 (۳) بخشیدن زندگی نیکو معلول اجابت خدا و رسول است.
 (۴) دین، زندگی‌بخش و مایه حیات انسان است.
- ۳۹- چه چیزی سبب شده که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه تعاریف متفاوت و گاه متضاد از معنای سعادت و خوشبختی از جانب مکاتب بشری باشیم؟
- (۱) استفاده دائمی انسان از قدرت تفکر و تعقل در راستای رسیدن به سعادت واقعی
 (۲) پیگیری انسان در برآوردن امیدها و آرزوهای کوچک و بزرگ و متفاوت
 (۳) نیاز دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او باشد و سعادتش را تضمین کند.
 (۴) منحصر نبودن نیازهای انسان به نیازهای طبیعی و غریزی و اندیشیدن در افق‌های برتر
- ۴۰- خداوند پاسخ به کدام نیازها را در جهان خلقت آماده کرده است و پاسخ به کدام یک از نیازها سعادت انسان را تضمین می‌کند؟ (فارغ از کشور ۹۸)
- (۱) طبیعی - برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای که خداوند به انسان عطا کرده است.
 (۲) بنیادین - برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای که خداوند به انسان عطا کرده است.
 (۳) طبیعی - نیازهای دنیوی و اخروی که خداوند به انسان عطا کرده است.
 (۴) بنیادین - نیازهای دنیوی و اخروی که خداوند به انسان عطا کرده است.
- ۴۱- نیازهای اساسی انسان برآمده از چیست و این نیازها به تدریج به چه چیزی تبدیل می‌شوند؟
- (۱) سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است - دل‌مشغولی، دغدغه و سؤال
 (۲) نیازهای فراطبیعی که ناشی از در افق بالاتر اندیشیدن است - دل‌مشغولی، دغدغه و سؤال
 (۳) نیازهای فراطبیعی که ناشی از در افق بالاتر اندیشیدن است - شناخت هدف زندگی
 (۴) سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است - شناخت هدف زندگی
- ۴۲- دل‌مشغولی‌ها و درد متعالی انسان به ترتیب معلول و نشانه چیست؟
- (۱) نیازهای برتر - درک هدف زندگی
 (۲) درک آینده خویش - درک هدف زندگی
 (۳) نیازهای برتر - بیداری و هوشیاری انسان
 (۴) درک آینده خویش - بیداری و هوشیاری انسان
- ۴۳- دغدغه و درد متعالی که آرام و قرار را از انسان می‌گیرد و تا یافتن پاسخ، وی را رها نمی‌کند، نشانه چیست؟ (فارغ از کشور ۹۴ با اندکی تفسیر)
- (۱) اندیشیدن، بیداری و هوشیاری و ورود به وادی انسانیت
 (۲) خسران اخروی و عدم تنظیم زندگی فردی در دنیا
 (۳) محدود بودن عمر آدمی و ناکافی بودن آن برای تجربه
 (۴) ارتباط کامل ابعاد جسمی و روحی و دنیوی و اخروی انسان
- ۴۴- اگر گفته شود: «دل‌مشغولی، دغدغه و درد متعالی انسان، نشانه بیداری و هوشیاری و ورود به وادی انسانیت است» این عبارت، بدان معنی است که: (بان ۹۱)
- (۱) انسان، هرگز خالی از دغدغه و اضطراب و دل‌مشغولی نیست.
 (۲) انسان، محصور در نیازهای روزمره و زندگی طبیعی نیست.
 (۳) نیازهای زندگی و روزمره انسان، متغیر و متفاوت است.
 (۴) انسان، به دلیل انسان بودنش، نمی‌تواند به محدودها خرسند باشد.
- ۴۵- کدام نیازها مسبب دل‌مشغولی و دغدغه انسان است و آن دغدغه، نشانه چیست؟ (فارغ از کشور ۸۸)
- (۱) روزمره - غفلت (۲) روزمره - انسانیت (۳) متعالی - غفلت (۴) متعالی - انسانیت
- ۴۶- عامل دل‌مشغولی و درد متعالی انسان در ..... می‌باشد و نشانه ..... او است. (فنی و مرفه‌ای ۸۸)
- (۱) طرح جدی سؤالات مربوط به عمیق‌ترین نیازهای او - رشد و بالندگی (۲) ناتوانی عقل مصلحت‌اندیش از پاسخ‌گویی به سؤالات او - رشد و بالندگی
 (۳) ناتوانی عقل مصلحت‌اندیش از پاسخ‌گویی به سؤالات او - بیداری و هوشیاری (۴) طرح جدی سؤالات مربوط به عمیق‌ترین نیازهای او - بیداری و هوشیاری

- ۴۷- نشانه ورود به وادی انسانیت و علامت بیداری و هوشیاری، گرفتار آمدن به ..... است که ریشه در ..... انسان دارد. (انسانی ۸۶ با تزیین)
- (۱) درد و دغدغه متعالی - نیازهای برتر
(۲) درد و دغدغه متعالی - پاسخ‌های اساسی
(۳) طرح سؤالات اساسی - عمیق‌ترین نیازها
(۴) طرح سؤالات اساسی - حس کنجکاوی و دقت
- ۴۸- سؤالات «چرا زیستن» و «چگونه زیستن» به ترتیب با کدام یک از نیازهای برتر انسان ارتباط دارد؟
- (۱) شناخت هدف زندگی - درک آینده خویش
(۲) شناخت هدف زندگی - کشف راه درست زندگی
(۳) درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی
(۴) کشف راه درست زندگی - شناخت هدف زندگی
- ۴۹- «به زیان بزرگی گرفتار شدن انسان که پایان ندارد» و «از دست دادن عمر» به ترتیب در حیطه کدام یک از نیازهای بنیادی انسان قرار می‌گیرد؟
- (۱) درک آینده خویش - کشف راه درست زندگی
(۲) درک آینده خویش - شناخت هدف زندگی
(۳) شناخت هدف زندگی - کشف راه درست زندگی
(۴) شناخت هدف زندگی - درک آینده خویش
- ۵۰- کدام سؤال در حیطه نیاز «درک آینده خویش» مطرح نیست؟
- (۱) انسان باید چگونه در دنیا زندگی کند؟
(۲) نحوه زندگی انسان پس از مرگ چگونه است؟
(۳) زاد و توشه سفر به آخرت چیست؟
(۴) خوشبختی انسان در سرای آخرت در گرو انجام چه کارهایی است؟
- ۵۱- سؤالاتی از قبیل «آیا زندگی با مرگ تمام می‌شود؟» و «زاد و توشه برای سفر آخرت چیست؟» به ترتیب در حیطه کدام نیازهای برتر آدمی است؟
- (۱) درک آینده خویش - شناخت هدف زندگی
(۲) کشف راه درست زندگی - شناخت هدف زندگی
(۳) درک آینده خویش - درک آینده خویش
(۴) کشف راه درست زندگی - درک آینده خویش
- ۵۲- دغدغه اصلی انسان‌های فکور و خردمند چیست و کدام آیه شریفه پاسخگوی آن می‌باشد؟
- (۱) شناخت هدف زندگی - «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ»
(۲) کشف راه درست زندگی - «إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ»
(۳) شناخت هدف زندگی - «لَيْمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لْيَبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا»
(۴) کشف راه درست زندگی - «لَيْمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لْيَبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا»
- ۵۳- دغدغه انسان‌های فکور و خردمند مرتبط با کدام سؤال است و به کدام یک از نیازهای برتر انسان اشاره دارد؟
- (۱) چرا زیستن؟ - شناخت هدف زندگی
(۲) چگونه زیستن؟ - شناخت هدف زندگی
(۳) چرا زیستن؟ - کشف راه درست زندگی
(۴) چگونه زیستن؟ - کشف راه درست زندگی
- ۵۴- از آیات شریفه «سوره عصر»: «وَالْعَصْرِ، إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ، إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ» کدام موضوع دریافت نمی‌شود؟
- (۱) ایمان و عمل صالح، مانع خسارت در زندگی دنیایی است.
(۲) قسم به زمان نشانه ارزشمندی و اهمیت آن است.
(۳) عمل صالح میوه و نتیجه ایمان است.
(۴) علت آبیاری درخت ایمان، عمل صالح است.
- ۵۵- با توجه به آیات قرآن چه کسانی دچار خسارت و زیان نمی‌شوند؟
- (۱) «إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا»
(۲) «الَّذِينَ يَرْعَمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَ مَا أَنزَلَ مِنْ قَبْلِكَ»
(۳) «الَّذِينَ آمَنُوا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ»
(۴) «إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَ رَسُولُهُ وَ الَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الصَّلَاةَ وَ يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَ هُمْ رَاكِعُونَ»
- ۵۶- در چه صورت انسان عمر خود را از دست داده است و در چه صورت در سرای آخرت دچار خسران خواهد شد؟
- (۱) عدم شناخت هدف زندگی - عدم شناخت هدف زندگی
(۲) عدم درک آینده خویش - عدم کشف راه درست زندگی
(۳) عدم شناخت هدف زندگی - عدم کشف راه درست زندگی
(۴) عدم درک آینده خویش - عدم شناخت هدف زندگی
- ۵۷- برای پاسخ‌گویی به نیازهای انسان، پاسخ‌ها باید دو شرط داشته باشد؛ یعنی ..... زیرا ..... و باید ..... زیرا .....
- (۱) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - بتواند برای هر بعدی جداگانه برنامه درستی انجام شود - همه جانبه باشد - عمر انسان محدود است.
(۲) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - هر پاسخ احتمالی نیازمند تجربه است - همه جانبه باشد - با ابعاد مختلف انسان ارتباط دارد.
(۳) همه جانبه باشد - هر پاسخ احتمالی نیازمند تجربه است - کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - با ابعاد مختلف انسان ارتباط دارد.
(۴) همه جانبه باشد - بتواند برای هر بعدی جداگانه برنامه درستی انجام شود - کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - عمر انسان محدود است.
- ۵۸- «نیازمند بودن به تجربه و آزمون» و «محدود بودن عمر آدمی» به ترتیب اشاره به کدام ویژگی پاسخ به نیازهای بنیادین انسان است؟
- (۱) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.
(۲) کاملاً درست و قابل اعتماد باشد - همه جانبه باشد.
(۳) همه جانبه باشد - همه جانبه باشد.
(۴) همه جانبه باشد - کاملاً درست و قابل اعتماد باشد.

۵۹- امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم درباره رابطه عقل و پیامبران فرموده‌اند: «ای هشام، خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که آن بندگان ..... و آنان که در تعقل و تفکر ..... هستند، نسبت به فرمان‌های الهی .....»

- (۱) راه درست الهی را طی کنند - اکمل - اعلم‌اند
(۲) در پیام الهی تعقل کنند - افضل - ارفع‌اند
(۳) راه درست الهی را طی کنند - اکمل - ارفع‌اند
(۴) در پیام الهی تعقل کنند - افضل - اعلم‌اند

۶۰- با توجه به فرمایش حضرت موسی بن جعفر علیه السلام معرفت برتر چه ثمره‌ای خواهد داشت و توانایی حرکت به سوی هدف درست، نتیجه وجود کدام ارزش در انسان است؟

(انسانی خارج از کشور ۹۸)

- (۱) کشف راه درست زندگی - اختیار و انتخاب
(۲) پذیرش بهتر پیام الهی - فطرت پاک الهی
(۳) کشف راه درست زندگی - فطرت پاک الهی
(۴) پذیرش بهتر پیام الهی - اختیار و انتخاب

۶۱- به بیان امام کاظم علیه السلام دلیل انحصاری ارسال پیامبران به سوی بندگان از جانب خدای متعال محقق شدن ..... و اکمل بودن عقل علت ..... است.

- (۱) تعقل - برخورداری از معرفت افضل
(۲) ایمان - برخورداری از معرفت افضل
(۳) تعقل - اعلی بودن مرتبه در دنیا و آخرت
(۴) ایمان - اعلی بودن مرتبه در دنیا و آخرت

۶۲- در بیان امام کاظم علیه السلام پذیرش بهتر پیام الهی معلول چیست و دانایتر بودن نسبت به فرمان‌های الهی نتیجه کدام است؟

- (۱) برخورداری از معرفت برتر - برتر بودن در تفکر و تعقل
(۲) برخورداری از معرفت برتر - کامل تر بودن ایمان و عمل
(۳) برخورداری از تفکر و تعقل برتر - کامل تر بودن ایمان و عمل
(۴) برخورداری از تفکر و تعقل برتر - برتر بودن در تفکر و تعقل

۶۳- در کلام امام کاظم علیه السلام منحصر بودن ارسال پیامبران (صلوات الله علیهم اجمعین) به سوی بندگان از جانب خداوند متعال برای تحقق چیست و کامل بودن عقل علت کدام است؟

- (۱) تعقل - برخورداری از معرفت برتر
(۲) ایمان - برخورداری از معرفت برتر
(۳) تعقل - بالاتر بودن مرتبه در دنیا و آخرت
(۴) ایمان - بالاتر بودن مرتبه در دنیا و آخرت

۶۴- طبق سخن امام کاظم علیه السلام ارسال رسولان توسط خداوند به کدام علت است و کسی که از کمال در عقل برخوردار است چه ویژگی‌ای دارد؟

- (۱) تعقل بندگان در پیام الهی - رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.
(۲) راهنمایی همه انسان‌ها در مسیر هدایت - رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است.
(۳) تعقل بندگان در پیام الهی - نسبت به فرمان‌های الهی دانایتر است.
(۴) راهنمایی همه انسان‌ها در مسیر هدایت - نسبت به فرمان‌های الهی دانایتر است.

۶۵- پاسخ به سؤال‌های اساسی انسان چگونه مقدور است و با توجه به سخن حکیمانه امام کاظم علیه السلام چه کسی رتبه‌اش در دنیا و آخرت بالاتر است؟ (هنر ۹۸)

- (۱) در کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی - ایمانش بیش‌تر باشد.
(۲) در کنار هم قرار گرفتن عقل و وحی - عقلش کامل‌تر باشد.
(۳) با معرفت و آگاهی کامل از سرمایه‌های الهی - ایمانش بیش‌تر باشد.
(۴) با معرفت و آگاهی کامل از سرمایه‌های الهی - عقلش کامل‌تر باشد.

۶۶- «عقل که وسیله فهم پیام الهی است» و «ارسال رُسل» که حجت آشکار است، (به ترتیب) بیانگر کدام نوع هدایت است؟ (انسانی ۸۸)

- (۱) عمومی - عمومی (۲) تشریحی - تشریحی (۳) تشریحی - عمومی (۴) عمومی - تشریحی

۶۷- از دقت در پیام کدام آیه، «مسدود بودن راه بهانه‌گیری انسان‌های دورافتاده از راه هدایت» مفهوم می‌گردد؟ (فارج از کشور ۹۲)

- (۱) رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿﴾
(۲) رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حِجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ ﴿﴾
(۳) وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ ﴿﴾
(۴) اِنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اِهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِا ﴿﴾

۶۸- کدام آیه به لزوم بهره‌مندی از هدایت پیامبران الهی و اتمام حجت و نبودن دستاویز و بهانه اشاره دارد؟ (فارج از کشور ۹۷ با تفسیر)

- (۱) رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حِجَّةً ... ﴿﴾
(۲) اِلَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ وَ تَوَّصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ... ﴿﴾
(۳) لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنٰتِ وَ اَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَ الْمِيزَانَ ... ﴿﴾
(۴) يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اسْتَجِيبُوْا لِلّٰهِ وَ لِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيْكُمْ ﴿﴾

۶۹- مفهوم مسدود ماندن راه بهانه‌گیری انسان، از دقت در کدام آیه، دریافت می‌شود؟ (فارج از کشور ۸۹ با تفسیر)

- (۱) رَبَّنَا الَّذِي اَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ حَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ﴿﴾
(۲) وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ ﴿﴾
(۳) رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ لِنَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حِجَّةً بَعْدَ الرُّسُلِ ﴿﴾
(۴) اِنَّا اَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ فَمَنْ اِهْتَدَى فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهِا ﴿﴾

۷۰- مفهوم آیه شریفه «رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَ مُنْذِرِينَ ...» این است که: (عزت و حکمت خداوندی پاسخ‌گوی نیاز انسان به نبوت است.)

- (۱) هدافتمندی آفرینش و حکمت خالق، اتمام حجت بر انسان را با ارسال رسولان رقم می‌زند.
(۲) نبوت برطرف‌کننده نقص مطلق دانش بشری در راه‌یابی او به هدف زندگی است.
(۳) پیامبران با بشارت و هشدار، چراغ هدایت الهی را در راه انسان، پرفروغ قرار می‌دهند.

۷۱- مطابق معارف قرآنی، خدای متعال، رسولان و پیام‌آوران خویش را همراه با «تبشیر و انذار» به عنوان مبشّر و منذر ارسال فرمود تا ..... (هنر ۸۸)
 (۱) هدف‌داری خلقت و حکیمانه بودن آفرینش، تبیین گردد.
 (۲) استعدادهای مردم شکوفا و چراغ فطرت، نورانی گردد.
 (۳) حجت بر مردم تمام شود.
 (۴) گرد و غبار فروافتاده بر عقول و فطرت‌های پاک، زدوده شود.

۷۲- با توجه به آیه شریفه «رُسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ» خدای متعال، پیامبران را با دو ویژگی تبشیر و انذار به دلیل ..... مبعوث فرمود.
 (۱) هدف‌دار بودن آفرینش انسان و اتمام حجت بر او
 (۲) اتمام حجت با انسان و مختار بودن انسان
 (۳) مختار بودن انسان و شایستگی او به تعیین رسالت
 (۴) مختار بودن انسان و بهره‌مندی از قوه تعقل
 (فاج از کشور ۸۶ با تغییر)

۷۳- ابیات زیر بیانگر کدام نیاز برتر انسان می‌باشد و با پیام کدام آیه شریفه، مرتبط است؟ (انسانی ۹۸)

«مرد خردمند هنر پیشه را
 عمر دو بایست در این روزگار
 تا به یکی تجربه آموختن
 با دگری تجربه بردن به کار»

- (۱) کشف راه درست زندگی - «رُسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...»
 (۲) درک از آینده خویش - «رُسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ...»
 (۳) کشف راه درست زندگی - «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ...»
 (۴) درک از آینده خویش - «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ...»

پاسخ پرسش‌های چهار گزینه‌ای

۴۴ [ف پ پ ۱](#) دل‌مشغولی، دغدغه و درد متعالی که نشانه بیداری و هوشیاری است، بیانگر محصور نبودن انسان در نیازهای روزمره و زندگی طبیعی است.

۴۵ [ف پ پ ۱](#) نیازهای متعالی سبب دل‌مشغولی، درد و دغدغه متعالی انسان می‌شود که نشانه ورود به وادی انسانیت است.

۴۶ [ف پ پ ۱](#) طرح سؤالات مربوط به نیازهای عمیق عامل دل‌مشغولی و نشانه بیداری و هوشیاری است.

۴۷ [ف پ پ ۱](#) نشانه ورود به وادی انسانیت و علامت بیداری و هوشیاری، گرفتار آمدن به درد و دغدغه متعالی است که ریشه در نیازهای برتر انسان دارد.

۴۸ [ف پ پ ۱](#) شناخت هدف زندگی: انسان می‌خواهد بداند «برای چه زندگی می‌کند؟» یعنی «چرا زیستن؟» و کدام هدف است که می‌تواند با اطمینان خاطر زندگی‌اش را صرف آن کند؟ ...

کشف راه درست زندگی: راه زندگی یا «چگونه زیستن» که ارتباط دقیقی با دو نیاز قبلی دارد، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است ...

۴۹ [ف پ پ ۱](#) در حیطه کشف راه درست زندگی، انسان می‌داند که اگر راه و برنامه درست زندگی را انتخاب کند به آن هدف یا برتری که خداوند در خلقت او قرار داده نخواهد رسید و به زبان بزرگی گرفتار خواهد شد که پایان ندارد. در حیطه شناخت

هدف زندگی، اگر این هدف حقیقی را نشناسد یا در شناخت آن دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است. در حالی که فرصت و توانایی جبران هم ندارد.

۵۰ [ف پ پ ۱](#) این سؤال که «انسان باید چگونه در دنیا زندگی کند» در حیطه کشف راه درست زندگی است که همان «چگونه زیستن» است که

ارتباط دقیقی با دو نیاز درک آینده خویش و شناخت هدف زندگی دارد.

۵۱ [ف پ پ ۱](#) هر دو سؤال در حیطه نیاز درک آینده خویش مطرح است.

۵۲ [ف پ پ ۱](#) نیاز به «کشف راه درست زندگی» یا «چگونه زیستن»، دغدغه دیگر انسان‌های فکور و خردمند است و از آن رو جدی است

که انسان فقط یک‌بار به دنیا می‌آید و یک‌بار زندگی را تجربه می‌کند و پاسخگوی آن آیه شریفه «إِنَّ الْإِنْسَانَ لِفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ...» است.

۳۷ [ف پ پ ۱](#) با توجه به این آیه شریفه، دین (اجابت خدا و رسول) زندگی‌بخش و مایه حیات انسان است. «ذعاکم لِمَا يُحْيِيكُمْ»

۳۸ [ف پ پ ۱](#) اجابت خدا و رسول علت و سبب رسیدن به زندگی نیکو است، نه نتیجه و معلول.

۳۹ [ف پ پ ۱](#) نیاز دائمی انسان به داشتن برنامه‌ای که بتواند پاسخگوی نیازهای او باشد و سعادت بشر را تضمین کند، سبب شده است

که در طول تاریخ همواره شاهد ارائه تعاریف متفاوت و گاه متضاد از معنای سعادت و خوشبختی از جانب مکاتب بشری باشیم، این مکاتب با ادعای رساندن بشر به سعادت برنامه‌هایی را ارائه داده‌اند.

۴۰ [ف پ پ ۱](#) دسته‌ای از نیازهای انسان، طبیعی و غریزی‌اند. مانند نیاز به آب، غذا، هوا و پوشاک که خداوند پاسخ به آن‌ها را در جهان خلقت آماده کرده و راه آگاه شدن از آن‌ها را به انسان داده است.

دسته‌ای دیگر از نیازهای انسان که سعادت او را تضمین می‌کند، نیازهای برتر، اساسی، متعالی و بنیادین است که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خدا به انسان عطا کرده است و هنگامی که انسان اندکی از سطح نیازهای روزمره فراتر رود، خود را با آن‌ها روبه‌رو می‌بیند.

۴۱ [ف پ پ ۱](#) انسان وقتی اندکی در سطح زندگی روزمره و نیازهای طبیعی فراتر رود و در افق بالاتری بیاندیشد، خود را با نیازهایی مهم‌تر از نیازهای

طبیعی و غریزی روبه‌رو می‌بیند که نیازهایی است که برآمده از سرمایه‌های ویژه‌ای است که خداوند به انسان عطا کرده است، پاسخ صحیح به این نیازهای اساسی سعادت انسان را تضمین می‌کند. این نیازها به تدریج به دل‌مشغولی، دغدغه و سؤال‌هایی اساسی تبدیل می‌شوند.

۴۲ [ف پ پ ۱](#) دل‌مشغولی و درد متعالی انسان معلول نیازهای برتر است و این نشانه بیداری و هوشیاری و ورود به وادی انسانیت است.

۴۳ [ف پ پ ۱](#) گرفتار آمدن به دل‌مشغولی، و درد و دغدغه متعالی معلول طرح سؤالات مربوط به نیازهای برتر و نشانه بیداری، هوشیاری و ورود به وادی انسانیت است.

۶۳ امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود، هشام بن حکم، فرمود: «ای هشام خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که این بندگان در پیام الهی تعقل کنند ... و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است...»

۶۴ امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود هشام بن حکم فرمود: «ای هشام خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد جز برای آن که بندگان در پیام الهی تعقل کنند ... و آن کس که عقلش کامل تر (اکمل) رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

۶۵ پاسخ به سؤال های اساسی انسان هنگامی مقدور است که عقل و وحی در کنار هم قرار بگیرند و امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته اش هشام بن حکم فرمود: «... و آن کس که عقلش کامل تر است، رتبه اش در دنیا و آخرت بالاتر است.»

۶۶ هدایت انسان توسط عقل بیانگر هدایت تکوینی (عمومی) است و هدایت او توسط ارسال رسل، هدایت تشریحی نام دارد.

۶۷ پیام آیه ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾: اتمام حجت بر انسان و مسدود ماندن راه بهانه گیری نتیجه می دهد ← هدایت انسان با ارسال رسولانی مبشر و منذر، مسدود بودن راه بهانه گیری از دقت در آیه ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ...﴾ مفهوم می گردد.

۶۸ با توجه به کلیدواژه های «رُسُلًا - حُجَّةٌ»، این آیه مؤید لزوم بهره مندی از هدایت از طریق پیامبران الهی است و بیانگر اتمام حجت و نبودن هیچ بهانه و دستاویزی برای انسان در قیامت با ارسال رسل است.

۶۹ به پاسخ سؤال قبل مراجعه کنید.

۷۰ با توجه به این آیه، حکمت خداوند و هدفمندی ارسال رسولان، اتمام حجت بر انسان را رقم می زند.

۷۱ با توجه به آیه ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ...﴾ هدف از ارسال رسولان مبشر و منذر، اتمام حجت بر مردم ﴿لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ﴾ است.

۷۲ به پاسخ سؤال قبل مراجعه کنید.

۷۳ مطابق سؤال اندیشه و تحقیق، بیت «مرد خردمند هنر پیشه را / عمر دو بایست در این روزگار / تا به یکی تجربه آموختن / با دگری تجربه بردن به کار»، به نیاز کشف راه درست زندگی به عنوان یکی از دغدغه های جدی انسان فکور و خردمند اشاره دارد. نیاز به چگونه زیستن از آن جهت دغدغه ای جدی است که انسان یکبار به دنیا می آید و تنها یکبار زندگی را تجربه می کند.

راه درست زندگی و انجام عمل صالح و سفارش به حق و صبر برای خروج از اتلاف عمر، در آیه ﴿وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾: «سوگند به زمان، همانا انسان در زبان است، جز کسانی که ایمان آوردند و کارهای نیک انجام دادند و به حق و صبر سفارش کردند.» تأکید شده است.

۵۳ نیاز به کشف راه درست زندگی با سؤال «چگونه زیستن» همراه است و ارتباط دقیقی با نیازهای دیگر دارد و دغدغه دیگر انسان های فکور و خردمند است. به خصوص که انسان فقط یک بار به دنیا می آید و یک بار آن را تجربه می کند.

۵۴ ایمان بر عمل مقدم است و میوه درخت ایمان، عمل صالح است لذا عمل صالح علت ایمان نیست بلکه معلول و میوه و ثمره آن است.

۵۵ در آیات سوره عصر، خداوند راه خروج از زبان را این گونه بیان می کند: ﴿وَالْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾: «سوگند به زمان؛ همانا انسان در زبان است. جز کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند و به حق توصیه کنند و به صبر سفارش کنند.»

۵۶ اگر انسان هدف حقیقی زندگی را نشناسد (شناخت هدف زندگی) یا در شناخت دچار خطا شود، عمر خود را از دست داده است، در حالی که فرصت برای جبران هم ندارد و اگر راه و برنامه درست زندگی را انتخاب نکند، به آن هدف برتری که خداوند در خلقتش قرار داده، نخواهد رسید و به زیان بزرگی (خسران) گرفتار خواهد شد که پایان ندارد. (لفی خسر) برای این که پاسخ به نیازها، پاسخی رهگشا باشد، باید حداقل دو ویژگی زیر را داشته باشد:

۱- کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه ای کافی نیست.

۲- همه جانبه باشد، به طوری که به نیازهای مختلف انسان پاسخ دهد، زیرا ابعاد جسمی و روحی، فردی و اجتماعی وی پیوند و ارتباط کامل و تنگاتنگی با هم دارند.

۵۸ یکی از ویژگی های پاسخ به نیازهای برتر این است که کاملاً درست و قابل اعتماد باشد، زیرا هر پاسخ احتمالی و مشکوک نیازمند تجربه و آزمون است. در حالی که عمر محدود آدمی برای چنین تجربه ای کافی نیست. به خصوص که راه های پیشنهادی هم بسیار زیاد و گوناگون هستند.

۵۹ امام کاظم علیه السلام می فرماید: خداوند رسولانش را به سوی بندگان نفرستاد، جز برای آن که این بندگان در پیام الهی تعقل کنند ... و آنان که در تعقل و تفکر برترند (افضل) نسبت به فرمان های الهی دانانند. (اعلم)

۶۰ امام کاظم علیه السلام (به شاگرد برجسته اش، هشام بن حکم) می فرماید: «... کسانی پیام الهی را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند ...» و یکی از سرمایه های انسان، توانایی تفکر و انجام کارها به کمک فکر و اندیشه و دیگری قدرت اختیار و انتخاب اوست. یعنی انسان، ابتدا درباره هر کاری که می خواهد انجام دهد، تفکر می کند و اگر تشخیص داد که آن کار مفید است و او را به هدفش می رساند، آن را انتخاب می کند و انجام می دهد.

۶۱ دلیل انحصاری ارسال پیامبران (صلوات الله علیهم اجمعین) به سوی بندگان از جانب خدای متعال به علت محقق شدن تعقل در میان بندگان است و کامل تر بودن عقل (اکمل) علت بالاتر بودن رتبه در دنیا و آخرت است. (اعلی - ارفع)

۶۲ امام کاظم علیه السلام به شاگرد برجسته خود هشام بن حکم می فرماید: «... کسانی این پیام را بهتر می پذیرند که از معرفت برتری برخوردار باشند و آنان که در تعقل و تفکر برترند، نسبت به فرمان های الهی دانانند ...»

امتحان نوبت اول (میان سال)

آزمون (۱) - مدت امتحان: ۶۰ دقیقه

ردیف	سؤالات	بارم
	آیات و احادیث	۳
۱	آیه را تکمیل کنید و آن را ترجمه کنید. ﴿إِنَّمَا ..... اللهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ ..... وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾	
۲	حدیث شریف «علیٌّ مع القرآن و القرآن مع علی» با کدام حدیث ارتباط دارد؟	
۳	آیه ﴿لقد أرسلنا رُسُلنا بالبینات و أنزلنا معهم الكتاب و المیزان ليقوم الناس بالقسط﴾ به کدام مسئولیت‌های پیامبر اشاره دارد و هم‌چنین مربوط به کدام یک از دلایل تشکیل حکومت اسلامی است؟	
۴	با توجه به روایت امام باقر (علیه السلام): «بُنی الاسلام علی خمس ...» که اسلام بر پنج پایه استوار است، این پنج پایه را نام ببرید و کدام یک مهم‌تر است؟	
	درستی یا نادرستی عبارات‌های زیر را مشخص کنید. (ص / غ)	۱/۵
۵	انسان هم چون سایر موجودات زنده، یک دسته نیازهای طبیعی و غریزی دارد.	
۶	رشد تدریجی سطح فکر مردم از عوامل ختم نبوت است.	
۷	اندیشمندان اسلامی کارهای خارق‌العاده پیامبران را «آیت» می‌نامند، یعنی نشانه و علامت نبوت.	
۸	اولین و برترین کتاب و حافظ قرآن کریم، حضرت علی (علیه السلام) بود.	
۹	حدیث ثقلین به طور مکرر، از جمله روزهای آخر عمر پیامبر (صلی الله علیه و آله) بیان شده است.	
۱۰	امیرمؤمنان (علیه السلام) ده سال قبل از بعثت پیامبر در خانه کعبه به دنیا آمد.	
	جملات زیر را با عبارات مناسب کامل کنید.	۱/۵
۱۱	امام کاظم (علیه السلام) می‌فرماید: هر کس ..... کامل‌تر است، ..... در دنیا و آخرت بالاتر است.	
۱۲	خداوند فقط یک دین را برای هدایت انسان‌ها فرستاده که از آن به ..... تعبیر می‌شود.	
۱۳	اگر قرآن از جانب غیر خدا بود، قطعاً ..... و ..... زیادی در آن یافت می‌شد.	
۱۴	گفتار و رفتار پیامبر (صلی الله علیه و آله) اولین و معتبرترین ..... برای فهم عمیق آیات الهی است.	
۱۵	در حدیث .....، پیامبر، حضرت علی (علیه السلام) را به هارون برای موسی تشبیه کرده است.	
۱۶	پیامبر درباره حضرت علی (علیه السلام) فرمودند: این مرد ..... ایمان آورنده به خداوند و ..... شما در پیمان با خدا است.	
	اصطلاحات زیر را تعریف کنید.	۱
۱۷	اولی الامر:	
۱۸	ولایت معنوی:	
	کشف ارتباط	۱
۱۹	(الف) عصمت (ب) دعوت چهل نفر از بزرگان بنی‌هاشم به اسلام (ج) حجة‌البلاغ (د) ذکر نام تک‌تک امامان	۱- نزول آیه انذار ۲- آیه ولایت ۳- حدیث ثقلین ۴- حدیث جابر ۵- حدیث غدیر
	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.	۲
۲۰	آسان‌ترین راه برای غیر الهی نشان دادن اسلام و قرآن کریم چیست؟	
۲۱	سؤال «انسان برای چه زندگی می‌کند» مربوط به کدام یک از نیازهای برتر انسان است؟	
۲۲	قاعده «لا ضرر و لا ضرر فی الاسلام» مربوط به کدام یک از عوامل ختم نبوت است؟	
۲۳	کدام یک از دانشمندان بزرگ اهل سنت، شرح مفصلی بر نهج‌البلاغه نوشته است؟	
	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	۶
۲۴	کسی که می‌تواند به سؤالات اساسی انسان پاسخ صحیحی بدهد باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟	
۲۵	علل فرستادن پیامبران متعدد را نام ببرید و «تحریف تعلیمات پیامبر پیشین» را توضیح دهید.	
۲۶	عصمت به چه معناست و اگر پیامبری در تعلیم و تبیین تعالیم وحی معصوم نبود، چه نتیجه‌ای داشت؟	
۲۷	معجزه آخرین پیامبر الهی باید چه ویژگی‌هایی داشته باشد؟	
۱۶	جمع نمره	موفق باشید.

امتحان نوبت دوم (پایان سال)

آزمون (۲) - مدت امتحان: ۶۰ دقیقه

ردیف	سؤالات	بارم
	آیات و احادیث	
۱	آیه را تکمیل کنید و آن را ترجمه کنید.	۳
۲	﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾ با توجه به آیه شریفه ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ﴾ این پیام را کامل کنید: اگر مردم نعمتی را که خدا به آن‌ها داده است، درست استفاده نکنند ..... و زمینه ساز ..... یا ..... یک جامعه، اعمال و کردار همان جامعه است.	
۳	از حدیث ثقلین «انی تارك فيكم الثقلين ...» چه نکاتی برداشت می‌شود؟	
	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. (ص / غ)	۱/۵
۴	تمایلات بُعد حیوانی در ذات خود بد نیستند اما نسبت به بُعد معنوی و الهی، بسیار ناچیز و پایین‌ترند.	
۵	اعلم بودن از ویژگی‌های خاص ولی فقیه است.	
۶	ولایت امام زمان (عج) در عصر غیبت منحصر در ولایت معنوی می‌شود که نیازمند به ظاهر بودن در میان مردم نیست.	
۷	ابتدایی‌ترین زمینه ازدواج، انس با همسر و رشد و پرورش فرزندان است.	
۸	حدیث سلسله‌الذهب مربوط به تبیین معارف اسلامی با نیازهای نو می‌باشد.	
۹	اولین و بزرگ‌ترین معلم قرآن، پیامبر اسلام ﷺ است.	
	جملات زیر را با عبارات مناسب کامل کنید.	۱/۵
۱۰	..... مقدس‌ترین نهاد و بنای اجتماعی نزد خداست.	
۱۱	یکی از ویژگی‌های مشترک مرجع و ولی فقیه این است که ..... باشند و بتوانند احکام دین را متناسب با نیازهای روز به دست آورند.	
۱۲	غیبت صغری امام زمان (عج) تا سال ..... طول کشید.	
۱۳	امام علی <small>رضی الله عنه</small> می‌فرماید: «به زودی پس از من زمانی فرا می‌رسد که در آن زمان چیزی پوشیده‌تر از ..... و آشکارتر از ..... نیست.»	
۱۴	اگر پیامبری در ..... معصوم نباشد، دین الهی به درستی به مردم نمی‌رسد.	
	اصطلاحات زیر را تعریف کنید.	۱
۱۵	خود عالی:	
۱۶	غیبت صغری:	
	کشف ارتباط	۱
۱۷	الف) انبساط جهان ب) نبودن تعارض و ناسازگاری ج) سخن گفتن قرآن از عدالت‌خواهی و علم‌دوستی د) سبب نفوذ خارق‌العاده قرآن در قلوب شده است.	
	۱- اعجاز لفظی ۲- انسجام درونی در عین نزول تدریجی ۳- تأثیرناپذیری از عقاید دوران جاهلیت ۴- جامعیت و همه‌جانبه بودن ۵- ذکر نکات علمی بی‌سابقه	
	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.	۲
۱۸	چرا پدر و مادر، بهتر می‌توانند خصوصیات افراد را دریابند و عاقبت ازدواج فرزندان خود را پیش‌بینی کنند؟	
۱۹	راه‌های تقویت عزت را نام ببرید.	
۲۰	پویایی جامعه شیعه در طول تاریخ به چند عامل وابسته است، نام ببرید.	
۲۱	اقدامات مربوط به مرجعیت دینی امامان <small>علیهم‌السلام</small> کدام‌اند؟	
	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	۶
۲۲	ویژگی‌های جامعه مهدوی را نام ببرید و «آبادانی» را توضیح دهید.	
۲۳	اهداف ازدواج را نام ببرید و «رشد اخلاقی و معنوی» را توضیح دهید.	
۲۴	مسئولیت‌های مردم نسبت به رهبر را نام ببرید.	
۲۵	چالش‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی عصر امامان کدام‌اند؟	
۱۶	جمع نمره	موفق باشید.

امتحان نوبت دوم (پایان سال)

آزمون (۳) - مدت امتحان: ۶۰ دقیقه

ردیف	سؤالات	بارم
	آیات و احادیث	۳
۱	از آیه تطهیر ﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ بَيْتِ...﴾ چه نکاتی برداشت می‌شود؟ (۲ مورد)	
۲	آیه شریفه ﴿وَمِن آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْتَبِرُونَ﴾ مربوط به کدام یک از اهداف ازدواج است؟	
۳	با توجه به آیه شریفه ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدِ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا﴾ راه دستیابی به عزت چیست؟	
	درستی یا نادرستی عبارتهای زیر را مشخص کنید. (ص / غ)	۱/۵
۴	یکی از مهم‌ترین قدم‌ها در مسیر کمال، تقویت و عزت نفس است و عزت از صفاتی است که قرآن کریم بیش از ۹۵ بار خداوند را به آن توصیف کرده است.	
۵	حفظ استقلال کشور و جلوگیری از نفوذ بیگانگان از وظایف مردم نسبت به رهبر می‌باشد.	
۶	گذشته سرخ همان انتظار برای سرنگونی ظالمان و گسترش عدالت در جهان است.	
۷	اگر پیامبری در تعلیم و تبیین دین و وحی الهی معصوم نباشد، اعتماد مردم به دین از بین می‌رود.	
۸	استمرار و پیوستگی در دعوت، از علل فرستادن پیامبران متعدد است.	
۹	امام علی <small>علیه السلام</small> پس از ۱۵ سال کنار گذاشته شدن از حق خلافت، وقتی در خواست عمومی مردم و اصرار آنان را بر قبول خلافت دید به صحنه آمد.	
	جملات زیر را با عبارات مناسب کامل کنید.	۱/۵
۱۰	انسان، با رسیدن به بلوغ و دوره جوانی وارد مرحله ..... می‌شود.	
۱۱	تشکیل نظام و حکومت اسلامی بر پایه ..... و ..... استوار است.	
۱۲	امام علی <small>علیه السلام</small> می‌فرماید: محبوب‌ترین کارها نزد خدا ..... است.	
۱۳	در کتاب حدیث اهل سنت تأکید شده که امام مهدی (عج) از نسل ..... و ..... است.	
	اصطلاحات زیر را تعریف کنید.	۱
۱۴	مرجع تقلید:	
۱۵	عزت و انسان عزیز:	
	کشف ارتباط	۱
۱۶	الف) بهره‌مندی مشتاقان از معارف کتاب آسمانی ب) بی‌توجهی امام علی <small>علیه السلام</small> به ممنوعیت نوشتن احادیث پیامبر <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small> ج) اظهار نظر و حضور سازنده امامان در مسائل روز د) عامل سست شدن تدریجی بنای ظلم و جور حاکمان بنی عباس	
	۱- انتخاب شیوه‌های درست مبارزه ۲- تعلیم و تفسیر قرآن کریم ۳- عدم تأیید حاکمان ۴- تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو ۵- حفظ سیره و سخنان پیامبر <small>صلی الله علیه و آله و سلم</small>	
	به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید.	۲
۱۷	مهم‌ترین معیار همسر شایسته از نظر قرآن چیست؟	
۱۸	ویژگی‌های مشترک میان ولی فقیه و مرجع تقلید را نام ببرید.	
۱۹	اصول کلی امامان در مبارزه با حاکمان کدام است؟	
۲۰	چالش‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی عصر امامان <small>علیهم السلام</small> را نام ببرید.	
	به سؤالات زیر پاسخ کامل دهید.	۶
۲۱	وظایف رهبر (ولی فقیه) را نام ببرید.	
۲۲	نیازهای برتر انسان را نام ببرید و کشف راه درست زندگی را توضیح دهید.	
۲۳	منظور از «جامعیت و همه جانبه بودن قرآن» چیست؟	
۲۴	تبیین معارف اسلامی متناسب با نیازهای نو، از اقدامات مربوط به مرجعیت دینی را توضیح دهید.	
۱۶	جمع نمره	موفق باشید.

تست‌های کنکور سراسری ۱۳۹۹

درس اول

۱. عامل تداوم زندگی انسان چیست و کدام آیه شریفه به آن اشاره دارد؟
 (۱) آب - ﴿لِتُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا﴾
 (۲) دین - ﴿لِتُحْيِيَ بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا﴾
 (۳) آب - ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾
 (۴) دین - ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾
۲. کدام آیه شریفه، دست یافتن به اکسیر حیات روح بشر را تبیین می‌کند؟
 (۱) ﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَ زِيَادَةٌ...﴾
 (۲) ﴿وَجَعَلْ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ نَبِيًّا وَ حَفَدَةً...﴾
 (۳) ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَ لِلرَّسُولِ...﴾
 (۴) ﴿وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا...﴾
۳. کدام آیه شریفه، به علت فرستادن رسولانی که بشارت‌دهنده و اندازکننده می‌باشند، اشاره می‌کند؟
 (۱) ﴿إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يَحْيِيكُمْ﴾
 (۲) ﴿إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾
 (۳) ﴿لَيْلًا يَكُونُ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾
 (۴) ﴿لَيْسَتْ خَلِيفَتُهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾

درس دوم

۴. هر یک از عبارتهایی که در پی می‌آید، درصد تشریح و توضیح کدام موضوع می‌باشند؟
 - برخورداری انسان از تفکر و قدرت اختیار
 - عادلانه بودن نظام هستی
 - سفارش کردن به حق
 (۱) سرمایه ویژه انسان - سرمایه ویژه انسان - ویژگی کسانی که دچار خسران نمی‌شوند.
 (۲) سرمایه ویژه انسان - ویژگی‌های فطری مشترک - ارزانی داشتن برنامه کلی خداوند به انسان
 (۳) ویژگی‌های فطری مشترک - ویژگی‌های فطری مشترک - ارزانی داشتن برنامه کلی خداوند به انسان
 (۴) ویژگی‌های فطری مشترک - ارزانی داشتن برنامه کلی خداوند به انسان - ویژگی کسانی که دچار خسران نمی‌شوند.
۵. کدام مفهوم، از بیت زیر مستفاد می‌گردد و قاعده «لا ضرر و لا ضرار فی الاسلام» نشان‌دهنده کدام مورد است؟
 «شده او پیش و دل‌ها جمله در پی گرفته دست جان‌ها دامن وی»
 (۱) ختم نبوت - پویایی و روزآمد بودن دین اسلام
 (۲) ختم نبوت - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن کریم
 (۳) سخت‌کوشی در هدایت مردم - پویایی و روزآمد بودن دین اسلام
 (۴) سخت‌کوشی در هدایت مردم - جامعیت و همه‌جانبه بودن قرآن کریم
۶. عبارتهای زیر به ترتیب، به کدام عنوان ارتباط دارد؟
 - انسان‌ها به دنبال زیبایی‌ها، خوبی‌ها و کمالات نامحدودند.
 - ایمان به فرستادگان الهی و راهنمایان دین از انسان خواسته می‌شود.
 - اسلام با ضرر دیدن و ضرر رساندن مخالف است.
 (۱) ویژگی‌های فطری مشترک - برنامه‌ای به نام اسلام - وجود قوانین تنظیم‌کننده
 (۲) راه‌های تقویت عزت - آنچه در عرصه عمل از انسان می‌خواهند - وجود قوانین تنظیم‌کننده
 (۳) راه‌های تقویت عزت - آنچه در عرصه عمل از انسان می‌خواهند - ویژگی‌های فطری مشترک
 (۴) ویژگی‌های فطری مشترک - برنامه‌ای به نام اسلام - آنچه در عرصه عمل از انسان می‌خواهند
۷. از مفهوم حدیث شریف «أنا معاشر الانبياء أمزنا...» در تبیین کدام موضوع، می‌توان بهره جست؟
 (۱) رشد تدریجی سطح فکر مردم از علل ختم نبوت
 (۲) رشد تدریجی سطح فکر مردم از علل فرستادن پیامبران متعدد
 (۳) آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی از علل ختم نبوت
 (۴) آمادگی جامعه بشری برای دریافت برنامه کامل زندگی از علل فرستادن پیامبران متعدد
۸. ایمان نیاوردن پیروان پیامبر قبلی به آخرین پیامبر نشانگر چیست؟
 (۱) وجود دو یا چندین دین در یک زمان
 (۲) ایمان نیاوردن به تمام پیامبران سابق
 (۳) عدم پیروی از دستورات آخرین پیامبر
 (۴) آگاه نشدن پیروان پیامبران گذشته از آمدن پیامبر جدید